

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

2011/1531

BRJ

legg original
til Bivyer!

Rundskriv

Menighetsrådene
De kirkelige fellesrådene
Presteskapet
Biskopene
Bispedømmerådene
Kommunene
Fylkesmennene

2011/1531

Nr.	Vår referanse	Dato
P-15/2011	2011000013 -	20.12.2011

Endringer i gravferdsloven og kirkeloven

Ved lov 8. juni 2011 er det gjort endringer i gravferdsloven og kirkeloven. Endringene trer i kraft 1. januar 2012. Departementet vil i det følgende gjøre rede for og kommentere hovedinnholdet i lovendringene. For øvrig viser vi til Prop. 81 L (2010–2011) og Innst. 393 L (2010–2011), som kan finnes på Stortingets Internett-sider (www.stortinget.no).

Hovedinnholdet i endringene i gravferdsloven:

- Det er vedtatt en ny faneparagraf som tydeliggjør at gravlegging skal skje med respekt for den enkeltes religion eller livssyn, jf. § 1.
- Muligheten for gravlegging i særskilt tilrettelagt grav med bakgrunn i en religiøs eller livssynsmessig begrunnelse styrkes, jf. § 6.
- Tros- og livssynssamfunn likestilles når det gjelder å gjennomføre seremonier ved åpning av ny gravplass eller gravfelt, jf. § 5.
- Gravferdslovens tittel og begrepsbruk gjøres livssynsnøytral.
- Det skal etableres et kontaktforum vedrørende gravferd for tros- og livssynssamfunnene i den enkelte kommunen, jf. § 23.

Hovedinnholdet i endringene i kirkeloven:

- Det er lagt lovmessig til rette for den nye organiseringen av prestedtjenesten med prostiet som tjenstedistrikt for menighetsprestene.
- Det er vedtatt en hjemmel for å kunne innhente politiattest ved tilsetning i kirkelige stillinger og ved engasjement av frivillige i menighetens arbeid.
- Det er innført klageadgang for visse kirkelige organers vedtak etter offentlighetsloven.

1. Endringene i gravferdsloven

Hovedformålet med endringene i gravferdsloven er å legge bedre til rette for å ivareta behovene religiøse og livssynsmessige minoriteter har i forbindelse med gravlegging. Endringene i gravferdsloven er blant annet en oppfølging av den politiske avtalen 10. april 2008 (kirkeforliket), som i punkt 5 angir at det skal gjøres tilpasninger i gravferdslovgivningen som ivaretar minoritetene.

Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion og livssyn

Fanebestemmelsen i § 1 første ledd er ny, men viderefører det som følger av den alminnelige tros- og livssynsfriheten. Gravplassmyndighetene og andre skal i rimelig grad imøtekomme religiøse og livssynsmessig begrunnede ønsker ved gravlegging. Det er hensynet til avdødes religion eller livssyn som skal tillegges særlig vekt. Bestemmelsen innebærer først og fremst en oppfordring om å legge praktiske forhold til rette, men organene skal også bruke den myndigheten de ev. har til å fravike gjeldende regelverk for å legge til rette for gode løsninger i det enkelte tilfellet. Bestemmelsen understreker dessuten at gravferdsmyndighetene skal møte alle med respekt og forståelse, uavhengig av avdødes eller de etterlattes tro eller livssyn.

Fra kirkegård til gravplass

I lovgivningen blir uttrykket "kirkegård" nå erstattet med "gravplass". Dette gjør gravferdslovens tittel og begrepsbruk mer livssynsnøytral. Navnet på gravplasser er imidlertid ikke et lovregulert spørsmål, og det vil fortsatt være adgang til å bruke begrepet kirkegård som en del av navnet på en konkret gravplass.

Tilrettelagte graver

Etter § 2 skal det i hver kommune være gravplass for minst 3 pst. av kommunens befolkning. Endringen i § 1 klargjør at en forholdsmessig rimelig andel av disse skal være tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov. Det konkrete behovet for tilrettelagte graver vil variere med hvor mange innbyggere det er i vedkommende kommune som forventes å etterspørre slik tilrettelagt grav. Hva slags tilrettelegging som etterspørres, vil kunne variere mellom de ulike tros- og livssynssamfunnene. Det største behovet forventes å være at gravene skal orienteres i en særskilt retning. I mindre kommuner kan behovet ivaretas gjennom samarbeid med andre kommuner. Det er likevel et mål at de etterlatte ikke skal få for lang vei for å kunne besøke graven. I forbindelse med anlegg av slike graver vil det kunne være naturlig at gravferdsmyndigheten tar kontakt med tros- og livssynssamfunn som er aktive på stedet for å drøfte deres behov.

Hjemkommunen har det økonomiske ansvaret for gravlegging i særskilt tilrettelagt grav i en annen kommune dersom det ikke finnes et slikt tilbud i hjemkommunen. Hjemkommunen har plikt til å dekke fellesrådets utgifter til slike gravferder, jf. kirkeloven § 15 første ledd bokstav b. Hvis det finnes tilrettelagte graver i kommunen, men de etterlatte allikevel velger gravlegging i en annen kommune, utløses ikke kostnadsansvaret. Størrelsen på avgiften skal fastsettes av kommunen der gravferden skal finne sted, på bakgrunn av forslag fra fellesrådet i denne kommunen. Avgiften skal ikke overstige mottakerkommunens utgifter i forbindelse med gravleggingen, men kostnader i forbindelse med anlegg av gravene kan kalkuleres med i avgiften.

Seremoni på gravplassen

Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet skal gis anledning til å gjennomføre en seremoni når en ny gravplass tas i bruk. Bestemmelsen innebærer en likestilling av alle tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, noe som selvsagt innebærer at også Den norske kirke fremdeles kan vigsle gravplassen.

Bestemmelsen setter visse begrensninger på utformingen og gjennomføringen av seremonien på gravplassen. Den skal ikke utformes eller gjennomføres på en slik måte at den forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for de andre tros- eller livssynssamfunnene som gravlegger sine medlemmer på gravplassen.

Årlig møte med tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet

Bestemmelsen i gravferdsloven § 23 tredje ledd er ny. Den pålegger gravferdsmyndigheten å innby alle tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet til et møte minst en gang i året. Møtet skal kartlegge hvordan tros- og livssynssamfunnenes behov ved gravferd kan ivaretas på best mulig måte. Det kan også avholdes som et felles møte i flere kommuner. Mange steder, særlig i de større byene, har gravferdsmyndighetene de senere årene opparbeidet mye kunnskap om tros- og livssynssamfunnenes særlig behov ved gravlegging og om gode tiltak for tilrettelegging, men det kan fortsatt være behov for kompetanseheving.

Kremasjon

Den nye bestemmelsen i § 10 første ledd innebærer at kremasjon som normalordning kan skje. Den som sørger for gravferden kan bestemme om avdøde skal kremes, med mindre det er kjent at kremasjon var i strid med avdødes ønske.

Frist for gravlegging og kremasjon

Fristen for gravlegging og kremasjon utvides fra 8 dager til 10 virkedager, jf. endring i § 10 og § 12. Formålet med endringen er å legge til rette for større fleksibilitet ved fastsettelse av gravleggingstidspunktet. Det er en viktig forutsetning at fleksibiliteten ikke skal gi en generelt forlenget tid før begravelse finner sted, men gi større mulighet for å innfri de etterlattes ønsker. Bakgrunnen for fristforlengelsen er at det nå de fleste steder er kjølerom som gjør at kisten kan oppbevares tilfredsstillende i tiden fram til gravferd eller kremasjon.

For ordens skyld presiserer vi at forlengelsen av fristen ikke er til hinder for at gravlegging kan foretas tidligere enn 10 virkedager etter dødsfallet. Innenfor fristen bør det vises særlig fleksibilitet når ønsket om et konkret tidspunkt for begravelse eller kremasjon har en religiøs eller livssynsmessig begrunnelse.

Fristen på 10 dager for gravlegging og kremasjon kan bare praktiseres der det foreligger tilfredsstillende nedkjølt oppbevaringsrom for kister, jf. § 13 tredje ledd. Fellesrådet har plikt til å forkorte fristen hvis kisten ikke kan oppbevares tilfredsstillende i 10 virkedager.

Når fristen for kremasjon og gravlegging nå generelt utvides, må det foreligge tungtveiende grunner for at fellesrådet konkret skal kunne utvide fristen ytterligere, jf. § 13. Behovet for dispensasjoner blir nå vesentlig mindre, og unntaksadgangen bør praktiseres restriktivt.

Oppheving av regulering av spørsmål om medvirkning fra Dnk ved askespredning

Den norske kirkes medvirkning ved askespredning vil ikke lenger reguleres i gravferdsloven jf. opphevelsen av § 20 andre ledd siste pkt. Dette er ikke til hinder for at Den norske kirke eller andre tros- eller livssynssamfunn vedtar sine egne interne regler for hva slags medvirkning det skal legges til rette for ved askespredning.

Andre endringer i gravferdsloven

Opphevelse av § 2 første ledd andre punktum hvor det sto at ”Kirkegård skal i alminnelighet anlegges i hvert sokn og i nærheten av en kirke” innebærer at det nå kun er et lovmessig krav om at det skal anlegges gravplass i hver kommune. Endringen er en tilpasning til hva som allerede er praksis mange steder.

Endringen i § 4 første ledd tydeliggjør at det ikke kan treffes vedtak om anlegg, utvidelse nedleggelse eller annen vesentlig endring av gravplass uten at vedkommende kommune gir tilslutning til det. De særskilte bestemmelsene om menighetsmøtets uttalerett i § 4 tredje ledd oppheves. Forvaltningslovens regler om saksbehandling, blant annet utredningsplikten i fvl. § 17, vil fortsatt gjelde i slike saker.

Endringen i lovens § 9 andre ledd er begrunnet i at begrepet ”partnerskapsliknende” etter gjeldende rett nå dekkes av begrepet ”ekteskapsliknende”.

Opphevelsen av kravet om legeattest før gravlegging i § 11 andre og tredje punktum er en tilpasning til gjeldende praksis.

Retten til grav for dødfødte barn utvides til å gjelde kommune der mor *eller far* har bopel.

2. Endringer i kirkeloven

Departementet gjør for ordens skyld oppmerksom på at endringene som nå er foretatt i kirkeloven, ikke er foranlediget av kirkeforliket. Endringer i kirkeloven som følge av ev. endringer i Grunnloven om forholdet mellom stat og kirke vil bli foreslått på et senere tidspunkt.

Prestegjeldet oppheves som kirkelig inndeling

Prestegjeldet vil fra 1. januar 2012 ikke lenger være et lovregulert nivå i den kirkelige inndelingen. Prostiet har erstattet prestegjeldet som tjenestedistrikt for menighetsprestene. Hver sokneprest skal likevel ha (minst) ett sokn som sitt særskilte arbeidsområde og vil som hovedregel ha sete i menighetsrådet.

Barns rett til å uttale seg om religiøse forhold

Endringen i kirkeloven § 3 innebærer at det nå vil være barneloven og trossamfunnsloven som regulerer barns rett til å uttale seg også om religiøse spørsmål som vedrører dem.

Ordningen med kallsbok for prestegjeldet oppheves

Det er naturlig at ordningen med kallsbok for prestegjeldet nå opphører. Departementet ser for seg at Bispemøtet, i tilknytning til arbeidet med å fastsette nytt visitasreglement, kan vurdere om det er behov for at prosten skal føre kallsbok for prostiet, og ev. hvilke opplysninger som bør registreres.

Menighetsmøtets oppgaver

Endringen i § 11 medfører at loven nå bare krever at det skal innhentes uttalelse fra menighetsmøtet i store saker om kirkebygget og soknets grenser, jf. § 11 andre ledd. Endringen berører ikke muligheten menighetsmøtet har til selv å ta initiativ til å uttale seg om ulike saker som angår soknet.

Politiattest

Den nye bestemmelsen i kirkeloven § 29 andre ledd innebærer at lovbestemte organer i Den norske kirke kan kreve fremlagt barneomsorgsattest i samsvar med politiregisterloven § 39. Kirkerådet, KA og Bispemøtet har fastsatt felles retningslinjer for hvordan bestemmelsen bør praktiseres i Den norske kirke. Retningslinjene kan finnes på www.kirken.no. Departementet anbefaler at disse retningslinjene legges til grunn når den nye bestemmelsen skal tas i bruk.

Formålet med den nye bestemmelsen er å beskytte barn og unge mot personer med en fortid som gjør dem uegnet til å ha oppgaver overfor mindreårige. Bestemmelsen retter seg mot både ansatte og frivillige i virksomhet organisert av lovbestemte organer innenfor Den norske kirke.

Det vil være den enkelte selv som må få utstedt attesten, og som skal legge den fram for rette vedkommende. I tilsettingssaker skal det opplyses om et ev. krav om politiattest i utlysningen av stillingen, og det må derfor foretas en vurdering av hvilke arbeidsoppgaver som skal ligge til stillingen før den blir utlyst. Attest skal i slike tilfeller ikke kreves av alle søkere, men bare av den som blir tilsatt. Tilsetting må da skje under forutsetning av at tilfredsstillende politiattest blir lagt fram.

Departementet minner om at innhenting av politiattest kun er ett forebyggende tiltak, som må komme i tillegg til øvrig forebygging, så som innhenting av referanser, gode rutiner i det daglige osv. Vi viser også til *Veiledningshefte for kirkelige arbeidsgivere ved mistanke om eller anklage mot arbeidstaker om seksuelle overgrep* og minner om at alle arbeidsgivere i kirken har ansvar for at det utarbeides lokale beredskapsplaner. Departementet vil ved utgangen av 2012 foreta en optelling over hvor mange instanser som har fått på plass slike planer. Hefte kan bestilles på e-post (postmottak@fad.dep.no).

Elektronisk kirkebok

Endringen i kirkeloven § 37 legger til rette for at dagens ordning med føring av kirkebok i papirbaserte protokoller kan erstattes med elektronisk registrering av kirkebokopplysninger i tilknytning til Den norske kirkes medlemsregister. Departementet har omtalt denne omleggingen i et eget rundskriv.

Innføring av klagerett på innsynskrav etter offentlighetsloven

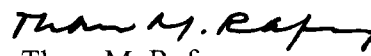
Endringen i § 38 legger til rette for at vedtak truffet etter offentlighetsloven av menighetsråd, kirkelig fellesråd og bispedømmeråd nå kan påklages til henholdsvis bispedømmerådet eller Kirkerådet.

Habilitet

Endringen i § 38 tredje ledd sikter mot å klargjøre at en prest eller prost som er medlem av menighetsråd eller kirkelig fellesråd, ikke blir ugild når rådet behandler en sak som vedkommende i egenskap av prest har tilrettelagt grunnlaget for. Unntaket gjelder bare prest/prost som er medlem av organet på grunnlag av sin stilling eller etter oppnevning av biskopen.

Med hilsen

Ingrid Vad Nilsen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Thom M. Rafoss
avdelingsdirektør